

**ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI FANIDAN DTS, O‘QUV
DASTURLARI VA BAHOLASH MEZONLARI**

O‘g‘iljon Kurbanbayeva Nazarovna
Xorazm viloyati Urganch shahar
14-son umum ta'lim maktabi
+99894 115 98 00

Kalit so‘zlar: DTS, o‘quv dasturi, o‘quv rejasi, darslik, kompetensiya, ona tili darslari, , natija, samaradorlik, hamkorlik.

Annotatsiya: O‘qish fani 1-4-sinflarda jami 438 soat hajmda o‘qitilib, haftasiga 13 soat, shundan 1-sinfda 4 soatdan (jami - 132 soat), 2-sinfda 3 soatdan (jami - 102 soat), 3-sinfda 3 soatdan (jami - 102 soat), 4-sinfda 3 soatdan (jami - 102 soat) o‘qitiladi

Boshlang‘ich ta’limda – o‘quvchilarning savodxonligini ta’minlash, og‘zaki va yozma nutqida adabiy nutq me’yorlariga rioya qilishni shakllantirishdan iborat.

Boshlang‘ich ta’lim ona tili o‘quv dasturi quyidagi bo‘limlarni o‘z ichiga oladi:

- 1. Savod o‘rgatish va nutq o‘stirish.*
- 2. Fonetika, grammatika, imlo va nutq o‘stirish.*

Savodga o‘rgatish jarayoni ikki davrda: alifbegacha tayyorlov va alifbe davriga ajratiladi. Savodga o‘rgatishning tayyorgarlik va alifbe davrida ta’lim tahlil-tarkib tovush usulida amalga oshiriladi. Bunda o‘quvchilar nutqini yangi so‘zlar hisobiga boyitishga alohida e’tibor qaratiladi.

Shuningdek, 1-4-sinflarda “Ona tili” fani chuqur o‘rganiladigan ixtisoslashtirilgan davlat umumta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini takomillashtirish, ta’lim sifati va samaradorligini oshirish, o‘quvchilardagi qobiliyat va iste’dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo‘naltirilgan o‘quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan o‘quv dasturiga

moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A1 bosqichda 608 soat bo'lsa, A1+ bosqichda esa 680 soatni tashkil etadi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalarning shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, "Ona tili" fanini o'qitish jarayonida 1-4-sinf o'quvchilarida quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi.

Husnixatga o'rgatish. Husnixatga o'rgatishning vazifasi harf, so'z, gap va matnni to'g'ri va chiroyli yozishni takomillashtirishdir. Yozuvni o'rganish jarayonida o'quvchi tovushning shakli bo'lgan harfni, so'z va gapni kitobdan va doskadan to'g'ri, husnixat qoidalariga rioya qilib ko'chirib yozish, yozganlarini Tekshira olish va yo'l qo'ygan grafik kamchilik hamda xatolarini o'qituvchi rahbarligida o'zi tuzata olishi kerak.

Bu davrda eshitib yozish ko'nikmalari ham rivojlantirib boriladi. 1-sinfda o'quv yilining yarmidan boshlab husnixat malakalarini takomillashtirib boriladi. 2-4-sinflarda esa har bir ona tili darsining 5-8 daqiqasi husnixat mashqlariga ajratiladi. 1-4-sinflarda "Iqtisod va soliq alifbosi" fanining sodda elementlari ona tili fani mazmuniga, ya'ni mavzular kesimida ham singdirib o'qitilishi ko'zda tutilgan.

Yangi tahrirdagi o'quv dasturidagi o'zgarishlar. 1-4-sinflarda "Iqtisod va soliq alifbosi" fanining sodda elementlari ona tili fani mazmuniga, ya'ni mavzular kesimida ham singdirib o'qitilishi ko'zda tutilgan.

Shuningdek, 1-4-sinflarda Ona tili fani chuqur o'rganiladigan ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilardagi qobiliyat va iste'dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo'naltirilgan o'quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturiga moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A1 bosqichda 540 soatni tashkil etadi.

O'qish (1-4-sinf) fanini o'qitishning asosiy vazifasi:

o'quvchilarning og'zaki nutqi adabiy til me'yorlari asosida shakllanishi va rivojlanishini ta'minlash, nutqiy kompetensiyani o'stirish;

yo'zma nutqda yuksak savodxonlik, adabiy til me'yorlariga rioya etish, uslubiy rang-baranglikdan foydalana olish ko'nikma va malakalarini rivojlantirish hamda dastlab tanish, keyin notanish matn ifodali o'qitilib, o'quvchidagi ko'nikma, malaka aniqlanadi. Shuningdek, miqdoriy ko'rsatkich - o'qish tezligi, ongli va ravon o'qish, bir daqiqada nechta so'z o'qiy olishi ham belgilanadi.

Bolaning matn mazmunini to'liq o'qib olishi, qayta hikoyalashi, shuningdek, o'zgarar nutqini eshitib, tushunib olishi maqsad qilinadi.

Mazkur dasturdan o'rin olgan vatan mavzusidagi asarl o'quvchilarni mamlakatimizning ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma'rifiy hayoti va xalqimizning bunyodkorlik yo'lidagi olib borayotgan ishlari bilan tanishtirishga yordam beradi.

1- sinfning o'quv yili oxirida bolalar Vatan va uning tabiati, insoniy qadriyatlari haqida kichik-kichik asarlarni o'qiydilar.

2- sinfda shakl va mazmun jihatdan uncha murakkab bo'lmagan Vatan, ona tabiat, istiqloq, kishilarning hayoti va mehnati, axloqiy munosabatlar haqidagi asarlar bilan tanishadilar.

4-sinflar o'qish dasturida mavzular ko'lami ancha kengayadi.

Bu sinflarda o'qit darslarining kattagina qismi asarni o'qit va matn ustida ishlashga qaratiladi.

Darsda o'quvchilarning faolligini oshiradigan, tasavvurlarini boyitadigan usullardan foydalanish, asarlarni janr mazmunidan kelib chiqib, rollarga bo'lib o'qish, qahramonlar nomidan qayta hikoya qilish, qahramonning taqdiri haqidagi hikoyani davom ettirish, qiziqarli mavzularda og'zaki hikoya tuzdirish kabi ijobiy topshiriqlardan foydalanish kabi ishlar amalga oshiriladi.

Sinfdan tashqari o'qish darslari bilan bog'lab olib boriladi. Sinfdan tashqari o'qish mazmuniga ko'ra ta'limning har bir bosqichida ikki asosiy bo'limga ajratiladi:

Birinchi bosqichda o'qish doirasi, ya'ni o'qitiladigan kitoblar va ularni qaysi tartibda o'qish bilan tanishtirish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma beriladi.

Ikkinchi bosqichda shu o'quv materiallar asosida bilim, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi. O'quvchilar kitob va ularning mualliflari haqidagi bilimlarni bevosita amaliy faoliyatlari, ya'ni kitob ustida ishlash jarayonida egallaydilar. O'quvchilar o'qituvchi rahbarligi ostida avval mavzuga oid bir necha kitob bilan tanishsa, keyinroq bolalar yozuvchilarning asarlari bilan tanishadilar, so'ngra bolalarning qiziqishlariga mos, ruhiyatlariga yaqin har xil mualliflarning bir mavzuga doir kitoblarini mustaqil tanlab olishga o'tadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari.-T, 2001.
2. Bozorov E.B., Musurmonova O.A. O'qituvchi ijodkorligi davr talabi. - T.:O'qituvchi.1991.
3. Jo'rayev R.H., Zunnunov A. Ta'lim jarayonida o'quv fanlarini integratsiyalashtirish omillari. O'qituvchilar uchun o'quv qo'llanma. –T.: Sharq, 2005.
4. Mengliyev B., Xoliyorov O'. O'zbek tilidan universal qo'llanma. –T.: 2013-yil
5. Hamroyev M.A. O'zbek tilidan ma'ruzalar majmuasi. –T.: 2013-yil